

ARCHITECTUUR IN BERGEN (N.H.)

GELDEN EN GELOOF

AIA
ARCHITECTUUR
INFORMATIECENTRUM
ALKMAAR

Route
06

€ 5,00

START: Oude Hof

Tussen 1643 en 1660 liet de toenmalige heer van Bergen, Anthonis Studler van Surck, hier een huis bouwen met grachten, een tuin en twee kattenbergen. Alleen de zijvleugels van het oorspronkelijke plan werden uitgevoerd. In de negentiende eeuw is het blokvormige, witgepleisterde gebouw, de oostelijke zijvleugel, verbouwd in neoclassicistische stijl. De westvleugel is in 1830 gesloopt. Het hoofdgebouw dat Van Surck van plan was te bouwen is nooit gerealiseerd. Het Oude Hof huisvest nu Hotel Blooming. Het zwarte houten pand rechts is bioscoop Cinebergen, de voormalige Zwarte Schuur (1851).

- Ga (vanaf de brug af gezien) terug en sla bij het Han Burgerspad linksaf.
Sla bij het bord 'Scouting De Burcht' rechtsaf.

01 Mosselenbuurt 8

(Architect: Min2 bouw-kunst, 1998).

Dit gebouw is ontworpen als een clubgebouw voor de verkennerij en rij- en ponyclub Kennemer Ruiters. Het gebouw werd gerealiseerd na een fusie van twee scoutinggroepen en het afbranden van hun beider clubhuizen.

- Ga door naar de Eeuwigelaan, steek over en sla bij het fietspad linksaf.

Aan de overkant is een voetpad. De gemeente heeft daar een tweede fietspad gepland.

02 Eeuwigelaan 27

(Architect: Nanne de Ru, Powerhouse Company, 2024).

De buitengevel van het pand bestaat helemaal uit beton en glas. Aan de straatzijde zijn spiegels aangebracht. De buitenwereld weerspiegelt op en in de gevel van het gebouw.

03 Eeuwigelaan 34

(Architect, aannemer en bewoner: L.G. Tuijp, 2023).

Het betreft een groot, maar eenvoudig woonhuis naar eigen ontwerp. Er had misschien meer ingezet op het architectonische niveau van de Eeuwigelaan verder te verbeteren.

09 Direct voorbij de Vincent van Goghweg, Buerweg 35

(Architect: eigen ontwerp door bewoonster-binnenhuis-architecte Vanessa Pappot, in samenspraak met Donald Jansen, Add-It architecten, 2023).

Natuursteen en hout, uitgevoerd als platte dozen in twee lagen. Aan de tuinzijde in één laag. Het ontwerp past in de zorgvuldig ontworpen reeks 'dozen' van de architect. Bijzonder: het hout van de gevel wordt zeer gewaardeerd door een specht.

- Sla bij de Jan Tooropweg rechtsaf.

10 Jan Tooropweg 6-8

(Architect: WillemsenU uit Eindhoven, 2020).

Een dubbele kavel. Ook hier is uitbundig gebruik gemaakt van Petersen Backstenen. De tuin is ontworpen door ecologisch hoveniersbedrijf De Twee Heren.

Van de site van WillemsenU: 'Aan de rand van Bergen hebben we tussen de bomen een passieve woning laten landen voor een gezin met jonge kinderen. [...] Op de

De groene zitbanken (1930) zijn een ontwerp van directeur Gemeentewerken en (gemeente)architect Jan Roggeveen (1888-1955). Hij propageerde het behoud van het karakter in de dorpskern van Bergen. Voetpaden en trottoirs waren daar volgens hem niet nodig, maar wel groene bermen.

04 Eeuwigelaan 50

(Verbouw-architect: Attika Architecten, 2023-2024).

Deze villa uit de jaren vijftig is verbouwd. De villa is uitgebreid en gerenoveerd op een ingetogen manier die past bij het bestaande huis. Er zijn hier Petersen Backstenen toegepast.

- Keer terug, steek de Eeuwigelaan over en ga het Wiertdijkje (eigenlijk: de Slotrampweg) in.
Steek de Buerweg over en ga het Wiertdijkje in.

In de jaren zeventig kreeg de Eeuwigelaan hier een directe aansluiting op de zuidelijke rand van Bergen. Het Wiertdijkje werd toen doorgetrokken tot de Buerweg.

05 Wiertdijkje 26

(Architect: Marcel de Ruiter, 2024).

Een pand rietgedekt met wit stucwerk. Deze architect is gespecialiseerd in het ontwerpen van dit soort villa's in een mix van klassiek en modern. Er staan hier nog twee voorbeelden in de directe omgeving.

06 Wiertdijkje 24

(Architect: Marcel de Ruiter, 2024).

Nog een ontwerp van deze architect. Er is hier sprake van een uitgebreide verbouwing. Opnieuw: rietgedekt en voorzien van wit stucwerk. De zwarte bakstenen schoorsteen (hier verderop, om de hoek, te zien) is een verwijzing naar het modernisme, in de combinatie met klassiek.

De tuin (op de foto nog in aanleg) is een ontwerp van hovenier Hans Koning, die ook bij andere villa's van Marcel de Ruiter deel uitmaakte van het ontwerpteam.

- Keer terug en sla bij de Buerweg rechtsaf.

07 Buerweg 48

(Architect: Bouwbuuro Root-hart, in samenspraak met de opdrachtgevers, 2023).

Hier op de hoek staat een klassiek huis van baksteen en hout. Aan de straatzijde is het smal, maar het is lang aan de zijkant en toont dan enige gelijkenis met een boerderij. Het huis is ingetogen en ambachtelijk vormgegeven.

08 Buerweg 40

(Architect: Marcel de Ruiter, 2024).

Opnieuw een pand naar een ontwerp van deze architect. Zoals al geschreven: de meeste villa's die door deze architect worden ontworpen (ook in o.a. Wassenaar, Bloemendaal, Apeldoorn, Zeist, Blaricum, Huizen en Laren) zijn rietgedekt. Hier is ook een steenstrip als natuursteen in het ontwerp opgenomen. Het dak heeft grote overstekken, vooral aan de tuinzijde. De tuin is opnieuw een ontwerp van Hans Koning.

plek staan een groot aantal monumentale bomen, die zorgen voor een prachtige entourage in deze natuurlijke enclave. Voorzichtig hebben we de woning hier tussenin gevleid, zodat de woning als vanzelfsprekend in zijn omgeving opgaat, alsof deze altijd op deze plek heeft gestaan.'

- Keer terug en sla bij de Buerweg rechtsaf.

Het hoekhuis op Buerweg 25 (2004-2006) van Patrick Fransen, Architectuurstudio HH maakt hier de metamorfose van de Jan Tooropweg compleet.

- Sla bij het Nachtegalenlaantje linksaf.

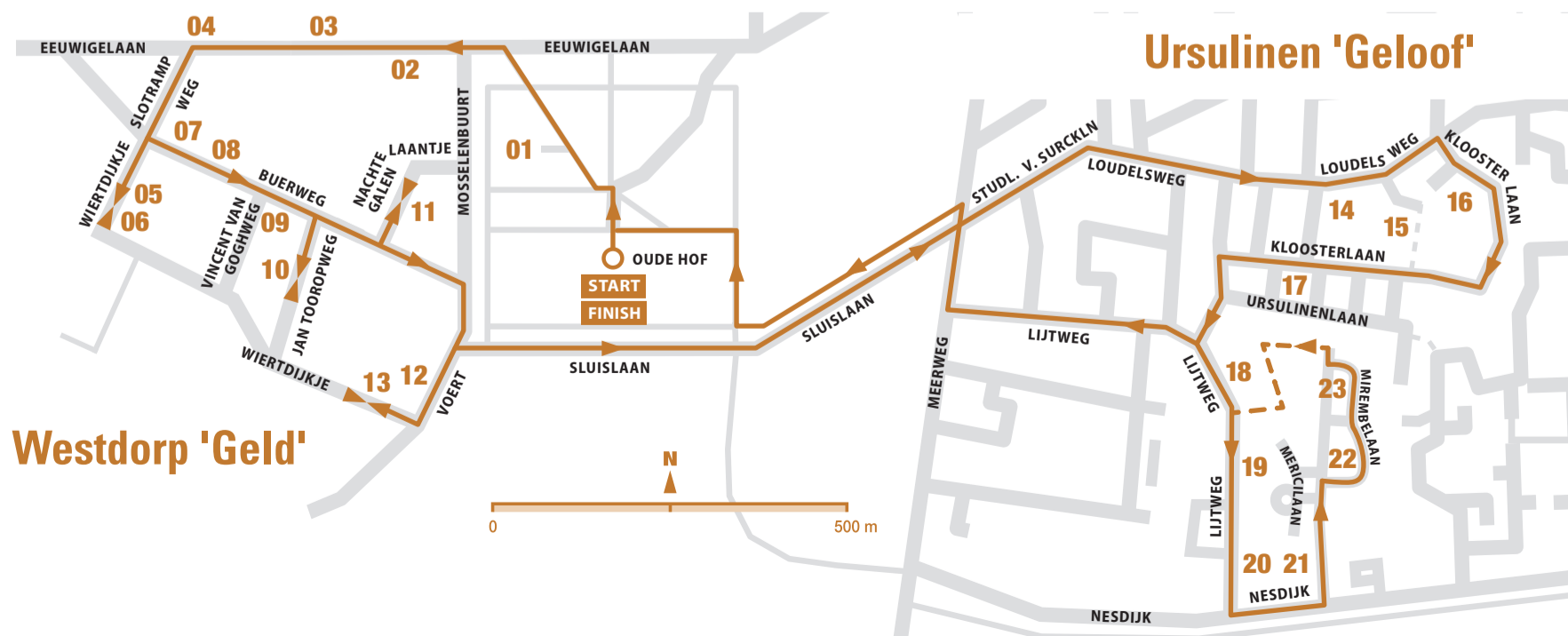
11 Nachtegalenlaantje 19

(Architect: Admiraal/Stoute i.s.m. Breddels architecten, 2024).

Smal, rietgedekt huis. Het riet loopt door tot het raam. De gevels zijn van hout, maar ook deels van beton. Door de vorm, de materialen en de kleuren domineert het pand de kleine kavel niet.

Niettemin: Dit is volgens velen een van de meest romantische locaties van Westdorp, waar ooit schrijvers en kunstenaars zich ophielden in kleine huisjes. Het woonhuis op nummer 17, 't Haveke' (1928), blijft staan, maar links en rechts ervan is al of komt nieuwbouw. Daarvoor moeten bomen wijken, de natuur maakt plaats, en ontstaat er een veel te dichte bebouwing.

- Keer terug en sla bij de Buerweg linksaf. Sla bij de Mosselenbuurt rechtsaf. Hou rechts aan en kom uit op de Voert.

12 Voert 10

(Architect: **Min2 bouw-kunst, 2015**). Het pand combineert twee zeer verschillende bouwstijlen die direct op elkaar zijn uitgevoerd: die van 'de boerderij' De Zwarte Schuur (bioscoop Cinebergen) en die van het neoclassicistische Oude Hof, die we aan het begin van deze tocht zagen.

- Sla bij het Wiertdijkje rechtsaf.

13 Wiertdijkje 2

(Architect: **Sjoerd Soeters, PPHP, Pleasant Places, Happy People 2022**). Dit is het zesde huis dat door deze architect in Bergen is ontworpen. Het is - anders dan de andere vijf vaak in het oog springende panden - gebouwd in wat traditionele, Engelse stijl, maar ook dit keer domineert het baksteen. Opvallend is de geknikte vorm van het huis met het zicht op de Bergermeer en niet op de duinen.

- Keer terug, sla bij de Voert linksaf en bij de Sluislaan rechtsaf. Ga de Studler van Surcklaan in. Sla aan het eind rechtsaf en ga de Loudelsweg in.

Vanaf Loudelsweg 16 staat er rechts nieuwbouw op het voormalige terrein van de R.K. Congregatie der Zusters Ursulinen. Verschillende straatnamen verwijzen naar de vroegere bestemming van dit gebied.

14 Loudelsweg 38

De Adriaan Roland Holst School is nog een onderdeel (architect: **J.C. Leijen, 1932**) van het Ursulinen Complex. Het huisvestte een Landbouwhuishoudschool voor 'meisjes uit den land- en tuinbouwstand'.

20 Lijtweg / Merici 83 t/m 149

(Architect: **Marx & Stekete, 2017-2020**). De twee eerste blokken ('Brescia' en 'Desenzano') bevatten 34 dure-huurappartementen. Het derde woonblok ('Merici') aan de Nesdijk bevat twaalf koop-appartementen. Architecte Annette Marx:

'Ik heb me bij dit appartementencomplex onder andere laten leiden door de zogenoemde woonensembles die je wel in Scandinavische landen ziet. Daar heb je dus niet die afgeperkte lapjes grond met een schutting omheen. Landgoed Merici leende zich helemaal voor die Scandinavische aanpak omdat we het als één geheel hebben benaderd.'

- Sla bij de Nesdijk linksaf. Sla verderop, bij de Mericilaan, opnieuw linksaf.

Op dit 7 hectare grote terrein bij het vroegere Moederhuis (links) zijn tussen 2014 en 2021 in totaal 142 woningen gebouwd (dus inclusief 19 en 20). Het terrein staat bekend als Landgoed Merici. Woningbouw was hier mogelijk na de sloop van twee grote panden, de Uuthof en Mirembelaan.

21 Mericilaan 120

(Architect: **Cor Noort jr., i.s.m. Jos Overtoom, 1963. Verbouw-architect: Vincent Giling, 2022**). De Uuthofkapel van de Zusters Ursulinen is (onder de naam 'Capela') behouden gebleven en verbouwd, na uitvoerig overleg met de gemeente

en de Congregatie. In de kapel zijn twee woningen gerealiseerd. De glas-in-betonramen zijn een ontwerp van beeldend kunstenaar Jaap Min (1914-1987).

- Sla rechtsaf, de Mirembelaan in.

22 Mirembelaan 41, 39 e.v.

(Architect: **Bart Duvekot, 2020**). Dit buurtje met 33 koopwoningen ('veldvilla's') staat nogal op zichzelf, maar is in samenhang ontwikkeld met de zes panden aan de Lijtweg (18). Het is traditioneel met een moderne uitstraling. Ook hier, zoals bij de zes 'bosvilla's' langs de Lijtweg, verwijzen de natuurstenen muren naar een wand op het voormalige terrein van de Zusters Ursulinen bij de begraafplaats. Bart Duvekot: 'Dit is een plek waar de bebouwing te gast is, waar het groen voorrang heeft. De overigens erg fraaie jaren '30-woningen die je in Bergen ziet, die stijl past hier niet.'

15 Kloostertuin 2 t/m 108

(Architect: **Reus & Leeuwenkamp, 2006**). Hier komt de grote reconstructie van dit gebied pas goed in beeld. Hier en in de directe omgeving was oorspronkelijk de Congregatie der Ursulinen gehuisvest in een imposant en uitgebreid gebouwencomplex - als het ware 'een dorp in het dorp'.

De Congregatie was in 1898 in Monnickendam gesticht en had zich hier vanaf 1904 gevestigd. De Zusters der Ursulinen waren vooral actief in het onderwijs, de zorg en de missie.

Er werden hier, in een gebied van 32 hectare, in de loop van de jaren o.a. talrijke onderwijsgebouwen gerealiseerd, maar mede door de ontkerkelijking kwam er tegen het eind van de vorige eeuw een einde aan de Congregatie. Vrijwel alle gebouwen zijn gesloopt en vervangen door woningbouw. In 1990 zijn de Zusters der Ursulinen verhuisd naar het nieuwe 'Moederhuis' (19).

Na de sloop van de bebouwing kwam hier (vóór ons) ruimte beschikbaar voor 'De Tuinen', drie kleinere en één groter appartementengebouw, in voor Bergense begrippen opvallende materialen en kleuren. De 54 appartementen zijn geschikt voor de duurdere koop. Het grote brede bouwblok bestaat uit een U-vorm. Deze appartementen worden ontsloten via een met glas overdekte patio.

- Ga verder de Loudelsweg af. Let op: Sla bij de Kloosterlaan rechtsaf. Hou bij nummer 14 links aan.

Hier stond oorspronkelijk het Retraitehuis van de paters Redemptoristen. De zusters zorgden voor voedsel voor de misdienaars en retraitegasten. Na de sloop van het gebouw kwam er nieuwbouw. In het ontwerp is geprobeerd zoveel mogelijk groen te sparen. De vijver en tuin bij het Retraitehuis zijn (rechts achter, hier niet zichtbaar) gehandhaafd en vormen nu een gemeenschappelijk beheerd binnenterrein, in eigendom bij de hier gehuisveste bewoners.

16 Kloosterlaan 3 e.v.

(Opdrachtgever: **Bouwfonds, nu BPD, architect: De Zanger en Groot, 1993**). Er zijn hier 96 koopwoningen en 50 sociale-huurwoningen gebouwd, een afwisseling van rijenwoningen, twee woningen-onder-één-kap en vrijstaande woningen, in lichte tinten met veel open ruimte en groen rondom.

- Sla aan het eind rechtsaf.

23 Mirembelaan

(Aannemer: **Desaunois, i.s.m. de bewoner-eigenaar, 2019**). Er is hier nog één vrijstaande woning gerealiseerd. Dit is een zogeheten cataloguswoning, d.w.z.: een woning die wordt gebouwd vanuit vooraf bepaalde plannen of ontwerpen. Dit betekent dat je als koper een woning

kan kiezen uit een beperkt aantal opties. Bij deze cataloguswoning was het mogelijk om de woning in een aantal opzichten naar eigen wens te laten aanpassen. In het algemeen kunnen cataloguswoningen snel, kostenefficiënt en via een gestandaardiseerd proces gebouwd worden.

- Steek door naar het wandelpad ('dus niet fietsen'). Sla na de tuin met de vier beelden linksaf.

Links zien we de lange natuurstenen wand waarnaar architect Bart Duvekot in zijn ontwerpen elders op het terrein verwijst. Linksachter in de hoek bevindt zich nog de compacte begraafplaats van de Zusters der Ursulinen. Ook diverse beelden op het terrein herinneren nog aan de voormalige bestemming van dit gebied.

- Sla vóór het bruggetje rechtsaf.

Let (rechts) nog op de tuin die openbaar toegankelijk is, een ontwerp van tuinarchitect **P.A.M. (Pieter) Buys (1923-2018)**.

- Sla na het hekje rechtsaf, de Lijtweg weer op. Sla bij de Meerweg rechtsaf. Sla bij de Sluislaan linksaf en ga door het bos terug.

FINISH: Oude Hof.

17 Kloosterlaan 47 e.v.

(Architect: **VBM, Vos Bouw Maatschappij, architect: Min2 bouw-kunst, 1993-1994**). Er staan hier 48 villa's in het duurdere (koop)segment. Het gaat om twee typen twee woningen-onder-één-kap in een klassieke, 'palladiaanse', d.w.z. in eenvoudige en harmonische stijl. Alles is in lichte tinten uitgevoerd en voor die tijd heel duurzaam gebouwd.

- Ga de Kloosterlaan helemaal uit. Sla aan het eind linksaf. Sla bij de Lijtweg linksaf.

Links bevindt zich Landgoed Merici, dat destijds deel uitmaakte van het Ursulinen Complex.

18 Lijtweg 59 e.v.

(Architect: **Bart Duvekot, 2017**). Anders dan de drie grote appartementencomplexen aan de Kloostertuin (15) zijn deze zes koopwoningen heel donker van kleur. Deze 'bosvilla's' vormen een samenhang met een buurtje (22) met 'veldvilla's' waar we aan het eind van de tocht langskomen.

- Ga de Lijtweg verder uit.

Rechts zijn een paddenpoel en een ecozone aangelegd, mede in verband met de klimaatverandering en noodzakelijke waterberging. Ook verderop zijn diverse vijvers en sloten gegraven in de nieuwbouwbouwt, mede vanwege de toenemende regenval.

19 Lijtweg

(Architect: **Oomen en Waltjen 1989; Verbouw-architect: BRTA, 2018**). Links staat het Kloosterhof 'Angela Merici', het voormalige Moederhuis, een gebouw dat in 1989 het gesloopte Moederhuis van de Ursulinen aan de Loudelsweg verving.

Na verbouwing bevat het nu 54 sociale-huurappartementen. Hier waren de laatste elf zusters nog gehuisvest. In 2024 zijn ze verhuisd naar Heemstede.

Ten geleide

Deze route beslaat twee zeer verschillende buurten van Bergen, van elkaar gescheiden door het bosgebied rondom de Oude Hof. De buurten worden in de titel getypeerd met Geld en Geloof. Het Geld heeft betrekking op de buurtschap Westdorp met gemiddeld de meest luxe villa's in Bergen (N.-H.). Geloof staat voor het vroegere terrein van de Zusters Ursulinen. De buurtschap Westdorp (het 'Geld') betreft een tamelijk apart gelegen buurt aan de westzijde van het dorp, landschappelijk gezien in een overgangzone tussen het duingebied en de weilanden van de Bergermeer. Dit gebied is sterk in transitie. Meer of minder luxe woningen worden vervangen door moderne zeer luxe villa's. De laatste jaren zijn er 26 woningen gesloopt, in herbouw of net opgeleverd. De Orde der Ursulinen (het 'Geloof') is in 1898 in Monnickendam gestart en vestigde zich vanaf 1904 in Bergen op een terrein van 32 hectare aan de zuidkant van het dorp. Zij realiseerden een groot aantal onderwijsgebouwen die vanwege de ontkerkelijking in de loop van de jaren bijna allemaal weer zijn gesloopt. Het terrein van de Ursulinen onderging daarna, in fasen, een complete metamorfose. Het is de moeite waard om tijdens de fietstocht te ontdekken hoe de transitie van Westdorp en de metamorfose van het terrein van de Ursulinen in de praktijk hebben uitgewerkt.

Ed Diepenmaat, Voorzitter, AIA, oktober 2024 met dank aan Maarten Min, Leo Rotthier en Wim Jan Schotten

Colofon
Samenstelling en tekst: Ed Diepenmaat (AIA); Maarten Min (Min2 bouw-kunst); Bob Polak; Leo Rotthier en Wim Jan Schotten (Historische Vereniging Bergen).
Eindredactie: Bob Polak.
Foto's: Maarten Min.
Vormgeving en druk: HuigHaverlag, Wormerveer.

Deze publicatie is een productie van het AIA. Word ook (voor € 30,- per jaar) Vriend van het AIA en meld u aan via info@aia-alkmaar.nl

Het AIA wordt ondersteund door: Gemeente Alkmaar, BPD Haarlem, Bouwend Nederland, Taqa Theater De Vest, BNA Noord-Holland Regionaal, Breddels Architecten, Frans Tauber | interieurarchitect, Gouverneur Architectuur, Indulite BV, Jan de Wit Architect, Jos Ooijevaar Architect Meubelmaker, kerssens | de ruiters architecten, Klous + Brandjes Architecten, Ir. A.E. Kùpfer, Rietvink Architecten, Rob de Vries DVUA.

Architectuur Informatiecentrum Alkmaar
Postadres: Bergerweg 1, 1815 AC Alkmaar
072-5124648, info@aia-alkmaar.nl
www.aia-alkmaar.nl

In deze serie verschenen:
Route 01. *Architectuur in Bergen (N.H.)* (2016)
Route 02. *West - Noord-West* (2019)
Route 03. *Bergen aan Zee* (2021)
Route 04. *Het dorp doorkruist* (2022)
Route 05. *Rondje Van Reenen* (2023)
Route 06. *Geld en Geloof* (2024).
De brochures zijn ad € 5,- (incl. verzendkosten) te bestellen via: info@aia-alkmaar.nl